

LIETUVIŲ KALBA (GIMTOJI)

Teksto suvokimo vertinimo instrukcija

2009 m. valstybinis brandos egzaminas
(pagrindinė sesija)

Skaityti ar stebėti, kaip pešasi žvirbliai?

Nr.	Galimi atsakymai	Vertinimo aspektai	Tšk.
1	Polemizuojama su nuomone, kad žmonės vis mažiau skaito / vis mažėja skaitytojų. Autorius mano priešingai, kad dabar žmogus kaip niekada anksčiau yra skaitantysis Polemizuoja su neigiama nuomone.	Teisingai atsakyta. Neteisingai atsakyta (pvz., nurodoma autoriaus nuomonė).	1 0
2.1	Kritiškas / neigiamas / ironiškas / priešiškas / nepalankus / skeptiškas / autorius peikia reklamas / šie tekstai yra nevertingi / yra šlamštas / šie tekstai <u>užgožia</u> (<i>aiškinimas teisingas, jei yra neigiamos konotacijos žodis</i>)istorinį miesto veidą / autoriumi nepriimtini.	Teisingai nurodyta. Neteisingai nurodyta. / Nenurodyta.	1 0
2.2	„ Nori nenori... “, „...reklama... braute braunasi į mūsų akis“, – akcentuojamas komercinių tekstų įkyrumas / prievartinis jų skaitymas. / „...skaitau daugybę stendų apie pirkinius, smagius vakarėlius su pusnuogėmis panelėmis , lošimo namus, galimybę pigiau kalbėti mobiliuoju telefonu, nebrangiai keliauti į egzotiškas salas, išlošti milijoną, įsigyti modernų butą...“ – akcentuojamas vartojimą skatinančių tekstų dominavimas / gausa. / „ Taip Vilnius reiškiasi ir kaip žodinis tekstas, kurį sukūrė verslas, pinigai, pramogos “, – Vilnius tampa tarsi reklamine knyga, kuri propaguoja vartojimą/ „...gali nesuprasti, jog čia valstybės sostinė, istorinis bei sakralinis Lietuvos miestas, o ne kažkoks didžiausias marketas ar pramogų centras. “ / „ marketas “, – komerciniai tekstai užgožia savitą / autentišką miesto vaizdą / kultūrą / viską suvienodina. / „...tekstai, veikiantys kaip ypatingi komercijos komunikaciniai tinklai, iš kurių niekaip neįmanoma išsipainioti “, – žmogus jaučiasi atsidūręs komercinių tekstų nelaisvėje / negali jų atsikratyti / atsisipirti jų gausai.	Tinkamas pavyzdys ir teisingas jo paaiškinimas. (Kupiūros galimos, bet citata turi išlikti prasminga, t. y. atskleisti, ką autorius vertina neigiamai.)	2

	<p>Pramogų centro ir Vilniaus sugretinimas parodo, kad miestas yra desakralizuotas.</p> <p>(Jei citata tinkama, tačiau aiškinama pačios citatos žodžiais, aiškinimas neįskaitomas.)</p>	<p>Tinkamas pavyzdys, bet neteisingai paaiškinta / nepaaiškinta.</p> <p>Netiksliai / ne visas išrašytas pavyzdys, bet teisingai paaiškinta.</p> <p>Neišrašytas pavyzdys, bet iš teisingo atsakymo akivaizdus, koks pavyzdys aiškinamas.</p>	<p>1</p>
	<p>„...jog čia valstybės sostinė, istorinis bei sakralinis Lietuvos miestas“, – ironizuojamas Vilnius, tokio miesto negalima laikyti valstybės sostine ir istoriniu bei sakraliniu paminklu.</p> <p>„...tekstai, veikiantys kaip ypatingi komercijos komunikaciniai tinklai“, – reklamos tekstų visur pilna, tarsi tinklas visame Vilniuje.</p>	<p>Netinkamas / netiksliai / ne visas išrašytas pavyzdys ir neteisingai paaiškinta / nepaaiškinta.</p>	<p>0</p>
<p>3</p>	<p>(Pelių įvaizdžiais supriešinamos skirtingos kultūros / vertybės / atskleidžiama vertybių kaita:)</p> <p>panelės su knyga rankoje įvaizdis reiškia rimtąją / klasikinę kultūrą / dvasinį tobulėjimą / intelektualumą / išsilavinimą / fizinio ir dvasinio grožio dermę;</p> <p>pusnuogės panelės įvaizdis reiškia masinę / vartotojišką / pramoginę kultūrą / kūniškus malonumus.</p> <p>Įvaizdžiai rodo vertybių kaitą / teigiamas ir neigiamas vertybes / kontrastą tarp seniau ir dabar / kultūrų skirtumą. / panelių įvaizdžiai atspindi XIX ir XXI amžių vertybes. / Viena kviečia linksintis, kita – skaityti / viena netekusi vertybių, kita jų turi.</p> <p>Panelės su knyga rankoje įvaizdis – dora, rimta mergina / santūri / kukli, drovi;</p> <p>Pusnuogės panelės įvaizdis – laisvo elgesio mergina / akiplėšiška / vulgari.</p> <p>Pusnuogės panelės – tai šiuolaikiška ir atkreipia dėmesį, o panelė su knyga – tai pasenę ir nemadinga.</p>	<p>Abu įvaizdžiai teisingai paaiškinti kaip kultūros ar vertybių reprezentantai.</p> <p>(Turi būti lyginama tuo pačiu loginiu pagrindu.)</p> <p>Teisingai paaiškintas vienas įvaizdis.</p> <p>Abu įvaizdžiai paaiškinti per daug abstrakčiai/per siaurai suvokta jų prasmė (apibūdinama būdo, elgesio ar moralės kategorijomis).</p> <p>Neteisingai paaiškinta. / Nepaaiškinta.</p>	<p>2</p> <p>1</p> <p>0</p>
<p>4</p>	<p>1. Žiniasklaida naujausią informaciją pateikia greičiau / operatyviau. / Grožinės literatūros tekstai negali taip greitai pranešti naujienų kaip žiniasklaida.</p> <p>2. Žiniasklaida literatūrą užgožia tekstų gausa. / Žiniasklaidos tekstų gamyba yra masinė, priešingai nei literatūros / milijonai komercinių tekstų.</p> <p>3. Žiniasklaida paveiksnė / įtaigesnė / patrauklesnė / agresyvesnė / žmogui daro tiesioginį poveikį / pataikauja.</p> <p>4. Žiniasklaida lengviau prieinama negu literatūra.</p> <p>Nukonkuravo šiuolaikinių technologijų siūlomos galimybės. / Postmodernūs autoriai nesiekia paveikti skaitytojo.</p>	<p>Teisingai nurodytos 3 priežastys.</p> <p>Teisingai nurodytos 2 priežastys / 1 tinkama citata ir 2 paties suformuluoti teiginiai.</p> <p>Teisingai nurodyta 1 priežastis / 3 tinkamos citatos / 2 tinkamos citatos ir 1 paties suformuluotas teiginys.</p> <p>Neteisingai nurodyta. / Nenurodyta.</p>	<p>3</p> <p>2</p> <p>1</p> <p>0</p>

5	<p>Priešprieša: Laisvė – nelaisvė / prievarta. / Slopinimas / bukina / niveliuoja – žadinimas / lavina / individualizuoja. / Suvaržymas – atvėrimas. / Prievartinis – laisvas / savanoriškas skaitymas. / Grožiniai / meniniai – komerciniai tekstai. / Grožinė literatūra – žiniasklaida. / Kokybiškas – nekokybiškas skaitymas. / Kiekybė – kokybė. Aiškinimas: Komercinių / reklaminių tekstų skaitymas žmones varžo / skatina vartotojiškumą, o grožinės literatūros skaitymas leidžia būti savimi / būti laisvam / skatina kurti. 2 pastraipoje kalbama apie skaitinius, kurie <u>užgožia</u> vaizduotę, o 6 pastraipoje – apie skaitinius, kurie <u>išlaisvina</u>, individualizuoja žmogų.</p>	<p>Tinkamai įvardyta priešprieša (svarbu, kad abu dėmenys būtų sudaryti tu pačiu loginiu pagrindu ir to paties abstraktumo lygmens) ir teisingai paaiškinta jos prasmė. (Priešprieša gali būti neįvardyta atskirai, bet įvardyta aiškinant prasmę.)</p>	2
	<p>Laisvė – komercija. / Reklamos, skelbimai, sąskaitos – grožinė literatūra.</p>	<p>Tinkamai įvardyta priešprieša, bet jos prasmė paaiškinta iš dalies Netinkamai įvardyta / Neįvardyta priešprieša, bet teisingai paaiškinta jos prasmė. Netiksliai (ne tuo pačiu loginiu pagrindu ar nevienodu abstraktumo lygmeniu) įvardyta priešprieša ir netiksliai paaiškinta jos prasmė.</p>	1
	<p>Kasdienis skaitymas – literatūros kūriniai/ nesąmoningas – individualus skaitymas/ populiarioji – grožinė literatūra, priešinama tai, kas aktualu, ir tai, kas vertinga.</p>	<p>Netinkamai įvardyta priešprieša ir netiksliai / Neteisingai paaiškinta jos prasmė. / Neįvardyta ir nepaaiškinta.</p>	0
6	<p>(Problema ta, kad) / Kodėl nesiekama skaitymo kokybės / nesivadovaujama vertybiniais kriterijais literatūrai skaityti skirtuose renginiuose? / Pelno siekimas (net ir) literatūrai skaityti / populiarinti skirtuose renginiuose. / Skaitymo skatinimas komerciniais tikslais, negalvojant apie jo kokybę. Nyksta vertybiniai kriterijai. / Nesiekama skaitymo kokybės. / Kodėl žmonės renkasi reklamuojamą skaitalą? Kodėl knyga virsta komercine preke? / Ar knygos pavertimas preke nesumenkins jos vertės? Tarnavimas komercijai net ir per knygų muges iškreipia skaitymo ir visos literatūros vertybes (<i>formuluojama pagrindinė mintis – atskleidžiama priežastis ir pasekmė</i>). Kodėl knygos nuvertėjo?</p>	<p>Tinkamai suformuluota, apibendrinta vienu sakiniu – suvoktas situacijos paradoksas/ akcentuojama kokybės ir kiekybės priešprieša. Problema suvokta iš dalies. / Pateiktos kelios formuluotės, iš jų viena suformuluota tinkamai arba iš dalies.</p>	2
	<p>Kodėl knygos nuvertėjo?</p>	<p>Netinkamai suformuluota. / Nesuformuluota.</p>	0

7	Anksčiau kritiškas skaitymas leisdavo atrinkti vertingus kūrinius, o šiandien, sumenkus skaitymo kokybei, nebeaišku, kas vertinga, o kas ne. / Kritiškas skaitymas leidžia suprasti, kas yra geras kūrinys, o nekritiškas skaitymas literatūros kūrinius niveliuoja. / Tik išskirtinis skaitymas sukuria klasiką / Knygų likimas priklauso nuo to, kaip jos perskaitomos. Nėra gerų literatūros kritikų, todėl kūrinių vertinimas tapo nepatikimas. / Suprastėjus skaitymo kokybei, nebemokama atrinkti vertingų kūrinių (autorijų).	Teisingai suformuluota pagrindinė mintis vienu sakiniu (ižvelgtas kritiškas – nekritiškas skaitymas / literatūros vertinimo patikimumas – nepatikimumas / nurodyta priežastis ir pasekmė). Pateikti 2–3 sakiniai, iš jų vienas tinkamas.	2
	Anksčiau kokybiškas skaitymas išaukštindavo vertingą literatūrą, o dabar kiekviena knyga gali būti vertinga. Komerciškai kritikai neatsižvelgia į vertingų knygų. Šiandieniam pasaulyje sunku rasti knygą, vertą knygos vardo.	Dalinai suformuluota pagrindinė mintis (ižvelgtas kuris nors vienas aspektas). Neteisingai suformuluota pagrindinė mintis. / Nesuformuluota.	1 0
8	Literatūros kritikai / reklama menkavertį kūrinių pateikia kaip vertingą, jo menkumą pridengdami autoritetų teiginiais / mintimis. Ironizuojamas menkavertis kūrinys. / Prastas kūrinys gali būti gerai įvertinamas. Visuomenė priima komercinius, gerai išreklamuotus tekstus.	Teisingai paaiškinta viso sakinio prasmė (atskleisti abu aspektai: prastos kūrinio kokybės ir nepelnyto – reklamos ar autoritetų žodžiais – jo įvertinimo). Iš dalies teisingai paaiškinta sakinio prasmė. Neteisingai paaiškinta. / Nepaaiškinta.	2 1 0
9	Literatūra turi būti nuolat provokuojama / kritiškai vertinama/ kritikų reiklumas. Literatūra turi kelti sumaištį Kritika / sumaištis / provokacija..	Teisingai atsakyta. Neteisingai atsakyta. / Neatsakyta.	1 0
10	Priekaištaujama, kad jiems nerūpi / per mažai rūpi skaitymo / literatūros kokybė / lietuvių literatūra / pasiduoda pigiai komercijai. Skiriamas mažas biudžetas bibliotekoms, renginiams, rašytojams remti.	Teisingai paaiškinta. Neteisingai paaiškinta. / Nepaaiškinta.	1 0
11	Autorius siekia ironizuoti/ pašiepti netinkamą rašytojams būdą išgarsėti skandalingu elgesiu, o ne kūryba. / Autorius siekia parodyti, kad užsienio skaitytojų susidomėjimą reikia pelnyti vertinga kūryba, o ne skandalingu elgesiu. Pašiepti žmones, kad jiems įdomu tik tai, kas yra išreklamuota, nors tai būtų visiškai kvaila ir nenormalu. / Atkreipti dėmesį, kad nebūtume kvailiai ir nesiektume pigaus populiarumo.	Teisingai atsakyta. (Būtina bendratis, intencija ir objektas.)	2
	Autorius siekia įrodyti, kad populiarumas gali būti pasiekiamas ne kūrybiniais sugebėjimais. / Siekia pašiepti tuos, kurie nori išgarsėti nepelnytai – reklamos būdu.	Iš dalies teisingai atsakyta.	1
	Autorius siekia populiarinti mūsų literatūrą. / Siekia, kad mūsų šalies autoriai būtų pastebėti užsienyje / šokiruoti.	Neteisingai atsakyta. / Neatsakyta.	0

12	a) stiliaus požiūriu – kartoja retorinį klausimą / perfrazuoja Mažvydą / aliuzija į Mažvydą/ klausiamieji sakiniai / retorinės figūros;	Tinkamai paaiškinta pastraipų sąsaja stiliaus ir turinio (temos, problemos ir pagrindinės minties) požiūriu.	2
	b) turinio požiūriu – kalbama apie literatūros supratimą / kalbama apie paviršutinišką skaitymą / teigiama, kad svarbu ne tik skaityti, bet ir suprasti, ką skaitai / skaitant būtina permąstyti.		
	Skaitant būtina permąstyti.	Tinkamai paaiškinta pastraipų sąsaja stiliaus arba turinio požiūriu.	1
	a) stiliaus požiūriu : ironija / Mažvydo mintys / meninės priemonės / ilgi sakiniai;	Netinkamai paaiškinta sąsaja stiliaus ir turinio požiūriu. /	0
	b) turinio požiūriu : apie skaitymą / nagrinėjama ta pati tema / problema / ta pati mintis.	Nurodyta, o ne paaiškinta.(pateikti publicistinio stiliaus apibūdinimai turinio ir raiškos aspektais)/ Nepaaiškinta.	
13	Jeigu nėra geros literatūros, geriau neskaityti, o gėrėtis gamta / stebėti, kaip pešasi žvirbliai./ Geriau žiūrėti, kaip pešasi žvirbliai, nei skaityti komercinę populiariąją literatūrą.	Teisingai atsakyta: vertybiniu požiūriu tinkamai gretinama kultūra (skaitymas) ir gamta / kitas prasmingas laiko leidimo būdas.	2
	Jeigu nėra geros literatūros, galima laiką leisti kitaip.		
	Reikia skaityti tik gerus tekstus / literatūrą. / Nevertingos literatūros nereikia skaityti.	Iš dalies teisingai atsakyta (aiškinamas tik vienas aspektas: kokybiška / nekokybiška literatūra arba supriešinamas skaitymas– neskaitymas).	1
	Patiems rašyti ir skaityti.	Neaiškiai atsakyta. / Neatsakyta.	0
14	(Publicistinis) straipsnis / esė .	Teisingai nurodytas žanras.	1
	Publicistinis tekstas. / Samprotaujamasis rašinys.	Neteisingai nurodytas žanras. / Nenurodytas.	0